

За визначенням вітчизняних педагогів етнокультурна компетентність — це здатність учня вільно орієнтуватись у світі значень певної етнічної культури, розуміти мову, “коди”, “шифри” цієї культури й вільно творити рідною мовою. Здатність “читати” мову певної культури проявляється всередину і назовні цієї культури. Вільно пізнаючи й розуміючи окремі знаки культури, особа при цьому уявляє (свідомо або частіше підсвідомо) всю їх систему та загальні принципи побудови та організації. Завдяки цьому вона відрізняє “своє” від “чужого”, вільно будує поведінку всередині відповідної культури, відчувачи її межі, тобто край і початок іншої культури.

На уроках історії України в 7-8 класах етнокультурна компетентність учнів реалізується в знаннях матеріальної й духовної культури, історичного розвитку української нації, фольклору, традицій, звичаїв і обрядів рідного народу, а також в уміннях використовувати культурологічні знання.

У навчанні учнів 7-8 класів культурологічних тем на уроках історії України важливим є формування таких умінь учня як-от: характеризувати феномен української культури, історію її розвитку, місце в системі світової культури, оцінювати досягнення культури на основі знання історичного контексту їх створення; бути здатним до діалогу культур; вміти висловлювати і обґрунтовувати власну позицію до питань, що стосуються ціннісного ставлення до історичного минулого.

Учні мають навчитися характеризувати культурні досягнення різних історичних періодів, розпізнавати найвідоміші пам’ятки архітектури та образотворчого мистецтва X-XVII ст. та стисло описувати їх; порівнювати ідеї та цінності, характерні для тогочасної культури, із сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями народів України; оцінювати внесок окремих діячів у вітчизняну та світову культуру; набувати досвіду освоєння картини світу, що розширюється до культурологічного і вселюдського його розуміння.

КОМПЕТЕНТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПОВБУДОВИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ З ІСТОРІЇ

П. В. Мороз, к. пед. н.

У ході дослідження теми «Компетентісно орієнтована методика організації дослідницької діяльності в процесі навчання всесвітньої історії в основній школі» було розроблено компетентісно орієнто-

вану методику розвитку в учнів основної школи дослідницьких умінь та навичок під час вивчення всесвітньої історії.

Основною дидактичною одиницею у процесі дослідницького навчання є навчальне дослідницьке завдання з наперед невідомим рішенням. Дослідницьке завдання є різновидом навчального завдання основною ознакою якого є повна (або часткова) новизна його для учня та наявність навчальної проблеми, що передбачає пошук нових знань, способів (умінь) і стимуляцію активного використання в навчанні зв'язків, відношень, доведень. Під час розв'язання дослідницьких завдань діяльність учнів наближається до процесу наукового пізнання: учні в доступній для них формі знайомляться з методами та етапами наукового пізнання, досягаючи при цьому частину накопичених суспільством знань доступними для їх віку способами.

На нашу думку, основною метою дослідницьких завдань є, насамперед, формування предметних компетентностей, дослідницького типу мислення, практичних умінь та навичок здобуття суб'єктивно нових знань з історії. Відповідно, й умова таких завдань має формулюватися так, щоб викликала пізнавальну активність учня, спонукала до висунення припущень, аналізу чи порівняння історичних подій і явищ, встановлення причинно-наслідкових зв'язків різного характеру, історичної реконструкції та персоніфікації, доведення або спростування тверджень на основі конкретних фактів, виявлення причин, наслідків та значення подій, простеження синхронності чи послідовності однотипних історичних фактів, явищ і процесів у різних країнах та регіонах, формулювання і аргументації особистої думки на основі аналізу історичних джерел, розвитку історичної емпатії та історичної уяви.

Основними методичними вимогами до формулювання умови дослідницьких завдань є: 1) відповідність навчальній програмі та меті уроку (завдання мають стосуватися найважливіших понять та історичних фактів, що вивчаються впродовж навчальних тем та охоплювати, якщо це можливо, різні види історичних джерел); 2) конкретність, логічність та лаконічність; 3) досяжність у виконанні учнями самостійно чи за керівництва вчителя; 4) умова не повинна містити явної підказки. Дослідницькі завдання для учнів мають також передбачати оптимальне поєднання різних форм навчання: індивідуальної, парної, групової та колективної, що має бути зазначено в інструкціях до виконання завдань.

Дані емпіричних досліджень засвідчують, що системне використання дослідницьких завдань у процесі навчання історії дають змогу суттєво підвищити рівень навчальних досягнень та історичної компетентності учнів.